

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

Кафедра практичної психології та педагогіки

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова Вченої ради
навчально-наукового інституту
психології та соціального захисту

 Василь КАРАБИН

«__» _____ 202_ р.

ПРОГРАМА

навчальної практики
(стажування на посаді психолога ДСНС)

Спеціальність 053 «Психологія»
Освітньо-професійна програма
«Екстремальна та кризова
психологія»

Рівень вищої освіти перший: (бакалаврський) (II курс)

Львів 2023

Програма навчальної практики здобувачів вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» стажування на посаді психолога ДСНС. Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, Львів, 2023 – 19 с.

Укладачі:

*начальник кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор психологічних наук, професор **Роксолана СІРКО***

*викладач кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат психологічних наук **Роман ЯРЕМКО***

Рецензент:

*доцент кафедри педагогіки та психології Львівського державного університету фізичної культури ім. Івана Боберського, доцент, кандидат психологічних наук **Ольга БАКЛИЦЬКА***

Програму ухвалено на засіданні кафедри практичної психології та педагогіки.

Протокол від «01» вересня 2023 року № 1

Начальник кафедри практичної психології та педагогіки

_____ Роксолана СІРКО

Ухвалено Методичною радою Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту

Протокол від «4» вересня 2023 року № 1

Заступник начальника
навчально-наукового інституту

психології та соціального захисту _____ Ірина БАБІЙ

ЗМІСТ

1. Організаційні засади	3
1.1. Мета та завдання практики	3
1.2. Керівники практики	4
1.3. Права та обов'язки здобувачів які проходять практику	5
2. Зміст та завдання практики	5
2.1. Методичні рекомендації	5
2.2. Орієнтовний тематичний план навчальної практики	6
3. Форми і методи контролю	8
4. Захист результатів практики	9
4.1. Перелік звітних документів	9
4.2. Загальні вимоги до оформлення звітних документів	9
5. Додатки	10
1. Індивідуальний план роботи здобувача	10
2. Календарний план проходження практики	10
3. Звіт про проходження практики	11
4. Протокол проведення діагностичних досліджень	11
5. Етичний кодекс психолога	12
6. Бібліографічний список	17

1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ

Практика здобувачів закладів вищої освіти ДСНС України є необхідною складовою частиною процесу підготовки фахівців, обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми.

Практика забезпечує набуття професійних навичок та вмій, необхідних для виконання майбутніх функціональних обов'язків, виховання в них потреби систематичного поновлювання знань та творчого застосування їх у практичній діяльності. Керівниками практики призначаються викладачі кафедри, які на цей період здійснюють загальне керівництво практикою. Проходження практики здобувачами передбачається Освітньо-професійною програмою, навчальним планом, Положенням про практичну підготовку здобувачів вищої освіти Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (Наказ по ЛДУБЖД від 05.10.2018 року №134 од), Положенням про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності, іншими нормативними документами (Наказ по ЛДУБЖД від 13.11.2020 року № 193од). Практика здобувачів регламентується даною Програмою, Положенням про психологічну службу в системі освіти України (МОН, Наказ «Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України» від 22.05.2018, № 509), Порядком психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій (МВС, Наказ "Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій" від 31.08.2017, № 747), (Наказ МВС від 19.07.2023 № 594 «Про затвердження Порядку взаємодії психологів Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Національної поліції України під час дії воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях з питань надання психологічної допомоги постраждалим внаслідок надзвичайних ситуацій»), Етичним кодексом психолога (дод. 10), Положенням про організацію освітнього процесу в Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності, планами роботи та розпорядком дня, на основі яких складається Індивідуальний план на весь період практики (дод. 1).

Під час проходження практики здобувачі підпорядковуються начальнику НІПРЧ ЛДУ БЖД, який на цей період здійснює загальне керівництво практикою.

Перед початком практики проводяться настановчі збори, у яких беруть участь практиканти та їх керівники від кафедри практичної психології та педагогіки і бази практики. Відповідальний за проведення практики від кафедри практичної психології та педагогіки знайомить студентів та керівників з наказом ректора, вимогами щодо проходження практики, обов'язками практикантів та керівників.

1.1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Метою навчальної практики є ознайомлення здобувачів із змістом роботи та основними видами діяльності практичного психолога в підрозділах ДСНС та веденням необхідної документації.

Завданнями цієї практики є

1. Формування та вдосконалення професійних вмінь та навичок під час проходження практики на посаді психолога ДСНС;
2. Узагальнення здобувачами інформації про роботу оперативно-рятувальної служби та інших служб;
3. Закріпити в здобувачів вищої освіти інтерес до професії рятувальника.

1.2. КЕРІВНИКИ ПРАКТИКИ

Від бази практики її керівниками призначаються працівники з числа найбільш підготовлених працівників НІПРЧ ЛДУ БЖД, які мають достатній досвід роботи на відповідній посаді, володіють високими моральними, діловими та професійними якостями і несуть персональну відповідальність за якість проведення навчальної практики.

Основними обов'язками керівника практики від кафедри практичної психології та педагогіки є:

1. Забезпечити зустріч практикантів з керівником від бази практики та з керівництвом бази практики.
3. Ознайомити здобувачів з метою та завданнями практики.
4. Ознайомити здобувачів з правилами ведення документації.
5. Контролювати виконання індивідуального плану практикантів.
6. Проводити індивідуальні та групові консультації.
7. Контролювати хід практики.
8. Оцінити роботу здобувачів на практиці.
9. Взяти участь у настановчих зборах та підведенні підсумків.
10. Подати письмовий звіт про керівництво практикою.

Основними обов'язками керівника від бази практики є:

1. Забезпечити зустріч практикантів з керівниками практики.
2. Ознайомити практикантів з базою практики.
3. Ознайомити практикантів з правилами техніки безпеки та протипожежної безпеки на робочому місці.
4. Допомогти скласти індивідуальний план практики та контролювати його виконання.
5. Проводити індивідуальні та групові консультації.
6. Контролювати хід практики.
7. Оцінити роботу здобувачів на практиці, їх готовність до професійної діяльності.
8. Підготувати характеристику на практиканта.
9. Взяти участь у настановчих зборах та підведенні підсумків.

На бази практики здобувачі з'являються зі скеруванням, яке їм видають керівники від університету. Після завершення практики проводиться її захист.

1.3. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЗДОБУВАЧІВ ЯКІ ПРОХОДЯТЬ ПРАКТИКУ

Здобувачі мають право:

- ознайомитись з усіма службовими документами в обсязі завдань, визначених Програмою та індивідуальним планами;
- користуватися технічним та іншими засобами навчального закладу;
- вносити пропозиції керівництву навчального закладу та Університету щодо вдосконалення організації і проведення практики.

Під час практики здобувачі повинні:

- розпочати і завершити практику у визначений термін;
- ознайомитися з програмою практики;
- дотримуватись правил внутрішнього розпорядку бази практики;
- виконувати розпорядження адміністрації та керівників практики;
- дотримуватись норм поведінки;
- на основі Програми практики скласти індивідуальний план роботи на період практики;
- виконувати передбачені Програмою завдання у повному обсязі та у встановлені строки;
- ознайомитись та вивчити організацію служби чергової зміни в НПРЧ ЛДУ БЖД;
- вивчати накази, інструкції, методичні та аналітичні документи, що відносяться до сфери діяльності підрозділів ДСНС;
- ознайомитися з основними завданнями психолога ДСНС при ліквідації надзвичайних ситуацій;
- вчасно оформити документацію;
- по завершенню проходження чергування практикант звітує керівникові навчальної практики;
- захистити практику.

Практикантам забороняється:

- без дозволу керівника практики виїжджати за межі НПРЧ ЛДУ БЖД;
- відвідувати заняття викладачів НПРЧ ЛДУ БЖД без дозволу безпосереднього керівника практики;
- порушувати встановлену форму одягу.

2. ЗМІСТ ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Під час настановчих зборів здобувачі ознайомлюються з наказом про скерування на практику, проходять інструктаж з охорони праці. В день чергування (згідно встановленого графіку) вони прибувають на місце проходження практики, відрекомендовуються начальнику НПРЧ ЛДУ БЖД та доповідають про завдання та Програму практики.

2.1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

На початку практики здобувачі знайомляться з базою практики і складають індивідуальний план роботи.

Під час проходження практики здобувачі ведуть календарний план в якому детально (по датах) описують всі види робіт, результати спостережень, свої враження про роботу аварійно-рятувальної служби.

Основними завданнями психолога на посаді психолога ДСНС є:

- формування та вдосконалення професійних умінь та навичок під час стажування на посаді психолога-практика;
- узагальнення здобувачами інформації про роботу оперативно-рятувальної служби та інших служб для використання в навчальному процесі;
- прищеплення здобувачам інтересу до професії рятувальника.

**ОРІЄНТОВНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ**

№ з/п	Завдання на чергування, найменування тем	Кількість годин	
		практика	самостійна робота
1 чергування		8	3
1.1.	- Організація караульної служби в підрозділах ДСНС. - Посадові особи караулу. - Вимоги правил безпеки праці при несенні служби та гасінні пожеж. - Алгоритм дій персоналу ДСНС під час повітряної тривоги.		
1.2.	- Особливості поведінки людей під час надзвичайних ситуацій. - Експрес-діагностика посттравматичного стресового розладу.		
1.3.	Алгоритм протишокових дій. Огляд потерпілого.		
2 чергування		8	3
1.1.	- Види пожежно-рятувальних автомобілів. - Пожежні автомобілі НПРЧ, їх тактико-технічні характеристики. - Розміщення пожежно-рятувального обладнання на пожежно-рятувальних автомобілях.		
1.2.	Правила поведінки у натовпі. Паніка та шляхи її попередження.		
1.3.	Легенево-серцева реанімація.		
3 чергування		8	3
1.1.	- Порядок оформлення, ведення і збереження документації, пов'язаної з психологічним		

	забезпеченням службової діяльності та навчально-виховного процесу навчальної пожежно-рятувальної частини. - Роль зв'язку в оперативно-рятувальній службі. - Організація роботи пункту зв'язку частини. - Обов'язки чергового психолога та радіотелефоніста.		
1.2.	Правила поведінки під час надзвичайних ситуацій (пожежі, буревії, повені, хімічної та біологічної атаки, бомбардувань).		
1.3.	Перша медична допомога при ранах та кровотечах.		
4 чергування		8	3
1.1.	- Тактико-технічні характеристики ручних пожежних стволів. - Тактико-технічні характеристики ручних пожежних драбин та порядок їх випробовування. - Використання та порядок випробовування рятувальних мотузок.		
1.2.	Організація роботи психолога в зоні надзвичайної ситуації. Мобільний пункт екстреної психологічної допомоги.		
1.3.	Перша медична допомога при травмах та переломах.		
5 чергування		8	3
1.1.	- Вивчення психологічного клімату одного з підрозділів ДСНС. - Психологічний супровід службової діяльності.		
1.2.	Валіза психолога., її укомплектування.		
1.3.	Перша медична допомога при опіках та відмороженні.		
6 чергування		8	3
1.1.	- Підготовка заняття з проведення заходів психологічного розвантаження та службової підготовки.		
1.2.	Методи надання екстреної психологічної допомоги. .		
1.3.	Перша медична допомога при асфіксії (утопленнях, повішеннях). Синдром тривалого стиснення.		

3. ФОРМИ І МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Практиканти повинні строго дотримуватись режиму праці бази практики та виконувати свою роботу згідно індивідуального плану роботи. Керівники практики контролюють перебування здобувачів на базах практики (згідно плану), дотримання ними плану роботи, наявність необхідної документації, якість виконаної роботи, ставлення до своїх обов'язків. Після кожного чергування здобувач зобов'язаний подавати щоденник на перегляд керівникам практики від ЛДУ БЖД та бази практики, які перевіряють щоденник, дають письмові зауваження, додаткові завдання й підписують записи, що зробив здобувач.

При оцінюванні результатів навчальної практики потрібно керуватись такими критеріями успішності навчання:

Оцінка **“відмінно” (91-100 балів)** ставиться тоді, коли здобувач: правильно розуміє суть явищ і закономірностей, законів та теорій професійної діяльності у екстремальних умовах, дає точне визначення основних понять, а також вірно визначає проблеми поведінки особистості у надзвичайних умовах; будує відповідь за власним планом, супроводжуючи розповідь новими прикладами, вміє застосовувати знання в новій ситуації при виконанні практичних завдань; вміє встановити зв'язок між матеріалом, що вивчається і раніше вивченим матеріалом з курсу психології, а також з матеріалом, засвоєним при вивченні інших наук.

Оцінка **“добре” (71-90 балів)** ставиться, якщо відповідь відповідає основним вимогам до відповіді на оцінку „відмінно”, але здобувач не використовує власний план відповіді, нові приклади, не застосовує знання в новій ситуації, не може встановити зв'язку з раніше вивченим матеріалом і матеріалом, який засвоєний при вивченні інших дисциплін.

Оцінка **“задовільно” (51-70 балів)** ставиться, якщо більша частина відповіді задовольняє вимоги до відповіді на оцінку "добре", але у відповіді виявляються окремі прогалини, які не перешкоджають подальшому засвоєнню програмного матеріалу, здобувач вміє застосовувати одержані знання, але при цьому користується допомогою викладача.

Оцінка **“незадовільно” (35-50 балів)** ставиться у цьому випадку, якщо здобувач не оволодів основними знаннями і вміннями у відповідності з вимогами програми.

В результаті проходження практики здобувач **повинен знати:**

- структуру ДСНС України, етапи ліквідації надзвичайної ситуації, законодавчі та інші нормативні акти, що стосуються питань забезпечення пожежної безпеки та проведення аварійно-рятувальних робіт;
- закономірності та особливості професійної діяльності у надзвичайних ситуаціях;
- особливості поведінки людей у екстремальних ситуаціях;
- особливості постравматичного стресового розладу;
- методи надання екстренної психологічної допомоги;

Здобувач повинен вміти:

- використовувати методику діагностики особистості з метою виявлення ознак постравматичного стресового розлазу;
- визначати негативні емоційні стани людей при перебуванні у надзвичайних ситуаціях; та надавати екстренну психологічну допомогу;
- за допомогою психологічних прийомів коригувати актуальні психічні стани особистості після перебування у надзвичайній ситуації.

Засоби діагностики успішності навчання: усне опитування; диференційований залік.

Шкала оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, диференційованого заліку, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
91 – 100	A	відмінно	зараховано
81-90	B	добре	
71-80	C		
61-70	D	задовільно	
51-60	E		
36-50	FX		

4. ЗАХИСТ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ

4.1. ПЕРЕЛІК ЗВІТНИХ ДОКУМЕНТІВ

1. Після закінчення практики здобувачі складають звіт про її проходження (додаток 3).
2. До звіту додаються:
 - індивідуальний план проходження практики з відмітками про виконання запланованих видів робіт (додаток 1);
 - календарний план про проходження практики з детальним описом кожного дня (додаток 2);
 - протоколи проведених діагностичних досліджень (додаток 4);
 - копії бланків проведених досліджень;
 - короткий конспект комплексів корекційних занять;
 - конспект проведеного заняття.

3. Характеристика на практиканта, складена заступником начальника районного відділу по роботі з персоналом від бази практики та затверджена начальником районного відділу ДСНС (додаток 6).

4.2. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТНИХ ДОКУМЕНТІВ

Документи оформляються акуратно, від руки (при бажанні практиканта можуть бути надруковані), мають мати наскрізну нумерацію сторінок. Всі аркуші повинні бути зшиті. Папка із звітними документами повинна мати титульну сторінку, на якій зазначаються: вид і термін практики, назва бази практики, прізвище та ім'я практиканта, факультет та група, прізвища керівників від кафедри практичної психології та педагогіки та бази практики. Кожен окремий документ повинен також починатися з титульної сторінки, на якій зазначається назва документа, прізвище та ім'я практиканта та група.

У звіті про проходження практики здобувачі детально описують всю виконану під час практики роботу. Оформлення звітних документів входить в час проходження практики. Їх перевіряють керівники практики від бази практики і від кафедри практичної психології та педагогіки.

5. ДОДАТКИ

Додаток 1. ЗАТВЕРДЖУЮ

_____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)
« ____ » _____ 202__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПЛАН РОБОТИ ЗДОБУВАЧА

Предмет діяльності	Зміст роботи	Результат

Здобувач / _____ / _____ /
(підпис) (Прізвище та ініціали)

Додаток 2. КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Час	Зміст роботи	Примітка

Здобувач / _____ / _____ /
(підпис) (Прізвище та ініціали)

ЗВІТ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Здобувача _____
(прізвище, ім'я, по-батькові)

курсу, групи _____, денної форми навчання _____

У ньому містяться:

- назва підрозділу, його коротка характеристика;
- підсумки виконання Програми практики (що конкретно зроблено, вивчено, узагальнено, відпрацьовано практично);
- думки про організацію та результати практики;
- труднощі і недоліки, які були за період проходження практики, прогалини у знаннях, отриманих під час навчання;
- пропозиції щодо вдосконалення навчального процесу та покращення організації практики.

Зауваження викладачів та осіб, які перевіряють хід практики.

„___” _____ 202_ р. / _____ / _____ /
(підпис здобувача) (Прізвище та ініціали)

Керівник практики / _____ / _____ /
(підпис) (Прізвище та ініціали)

„___” _____ 202_ р.

Протокол проведення діагностичних досліджень №

Прізвище ім'я по-батькові дослідника _____

Прізвище ім'я по-батькові досліджуваного _____

Стать_ вік (повна кількість років на момент дослідження) _____

Підрозділ, стаж роботи в ДСНС _____

Дата (початок, закінчення) _____

Мета _____

Матеріал _____

Хід роботи _____

Інструкція _____

Опрацювання результатів _____

Висновки _____

ЕТИЧНИЙ КОДЕКС ПСИХОЛОГА

Прийнятий на I Установчому з'їзді Товариства психологів України 18 грудня 1990 р.

1. Відповідальність

1.1. Психологи несуть особисту відповідальність за свою роботу.

1.2. Психологи зобов'язані всіляко запобігати й не допускати антигуманних наслідків у своїй професійній діяльності.

1.3. Психологи повинні утримуватися від будь-яких дій чи заяв, що загрожують недоторканності особи; вони не мають права використовувати свої знання та становище з метою приниження людської гідності, пригнічування особистості або маніпулювання людиною; несуть відповідальність за додержання пріоритету інтересів особи.

1.4. На психологів покладається відповідальність за надійність використовуваних методів та їх програмного забезпечення, валідність обробки даних досліджень, зокрема й тих, що проводяться з використанням комп'ютерних технологій.

1.5. Психологи застосовують лише ті знання, якими вони володіють відповідно до своєї кваліфікації, повноважень і соціального статусу.

2. Компетентність

2.1. Психологи постійно поповнюють свої знання про нові наукові досягнення в галузі їхньої діяльності, беруться за розв'язання тільки тих завдань, які належать до сфери їхньої компетенції. У разі неспосильності завдання, що стоїть перед психологом, він має передати його вирішення іншому досвідченому фахівцеві або допомогти людині, яка звернулася за підтримкою, налагодити контакт з професіоналами, які можуть надати адекватну допомогу.

2.2. Психологи не застосовують методів і процедур, які не апробовані центральними органами Товариства психологів України. У разі, коли психологічні методики лише проходять випробування (з дозволу контрольних органів Товариства), психологи, проводячи експеримент з обмеженим контингентом досліджуваних, попереджають їх про застосування неперевірених методів і технічних пристроїв або про свій недостатній рівень оволодіння ними.

2.3. Психолог публікує під своїм ім'ям лише ту наукову працю, яка повністю виконана ним самим або містить істотний власний внесок; недопустимою є публікація з метою особистої матеріальної вигоди недостатньо підготовлених праць, невалідизованих методик. Психолог також не може виконувати практичної роботи, не маючи належної кваліфікації та досвіду.

2.4. Психолог прагне до адекватних знань про свої індивідуальні якості та особливості й визначення меж власних професійних можливостей. Особистісні психологічні проблеми, що негативно впливають на якість виконання обов'язків, можуть бути показником професійної непридатності й мають якомога швидше коригуватися та розв'язуватися психологом.

3. Захист інтересів клієнта

3.1. Психологи суворо дотримуються принципу добровільної участі клієнта в обстеженнях. Під час роботи з дітьми, пацієнтами з тяжкими психічними розладами (тобто в крайніх випадках) допускаються відхилення від принципу добровільності, але в межах законодавчих норм. Психолог зобов'язаний налагоджувати з клієнтом тісну співпрацю і утримуватися від непотрібного його лікування.

3.2. Вступаючи у контакт з особами, для яких звернення до психолога є обов'язково-примусовим (наприклад, у разі проведення психологічної експертизи), фахівці не мають права змушувати клієнта давати відомості поза його волею, не можуть вживати примусових заходів для отримання даних, окрім випадків, коли така інформація сприятиме безпеці оточуючих або самого клієнта.

3.3. Психологи не беруть участі в діях, спрямованих проти свободи особи. Вони не мають права змушувати клієнта розповідати про свою життєву філософію, політичні, релігійні чи етичні переконання і не повинні вимагати відмовитися від них.

3.4. Психологи беруть на себе професійну відповідальність за кваліфіковане обстеження, консультування, лікування. Вони домовляються про терміни завершення своєї діяльності або доцільність направлення клієнта до іншого компетентного спеціаліста. З психолога знімається відповідальність за клієнта, якщо він упевнився, що інший спеціаліст узяв її на себе.

3.5. Психологи не мають матеріальних або особистих привілеїв, не можуть використовувати у власних корисливих інтересах свої знання й становище, довірливе ставлення та залежність клієнта. Коли послуги психолога є платними, про фінансові умови домовляються заздалегідь; не встановлюється додаткова оплата за консультації й не береться плата з тих, кого психолог навчає або збирається екзамінувати. Якщо клієнт може отримати психологічну допомогу безкоштовно або меншим коштом в іншого фахівця, то психолог інформує про це клієнта.

3.6. Психолог уникає встановлення неофіційних взаємин з клієнтом, якщо не може стати на перешкоді проведення діагностичної, консультативної та корекційної роботи з ним. Між психологом і клієнтом не повинно бути ставових стосунків у період, коли спеціаліст несе за клієнта відповідальність.

3.7. Психолог має право вирішувати, на якому етапі консультування або лікування можна дати об'єктивний професійний висновок, а у разі, коли він не може діяти в інтересах клієнта, роз'яснює йому і батькам (опікунам, піклувальникам) реальний стан справ.

3.8. Висновок за результатами проведеного обстеження чи лікування робить сам психолог, перекладати це на інших неприпустимо. Психолог повинен чітко та однозначно формулювати висновок, щоб його можна було правильно зрозуміти й використати отримані дані на користь клієнта.

3.9. Психолог не робить висновків і не дає порад, не маючи достовірних знань про клієнта або ситуацію, в якій він перебуває. Звіт (висновок) психолога повинен містити лише необхідну й водночас достатню інформацію, яка

відзначається цілковитою надійністю результатів і сприяє розв'язанню поставленого завдання. У звіті мають вказуватися межі здійснюваних досліджень, характер виявлених симптомів – постійний чи тимчасовий.

3.10. Психолог у доступній формі повідомляє обстежуваного про поставлений діагноз і методи та засоби допомоги. При цьому він зобов'язаний обачливо й обережно висловлюватися щодо виявлених патологій у психічному стані клієнта. Спеціаліст обов'язково попереджає про тих, хто й з якою метою може використати ці дані; він не може приховувати від клієнта, які офіційні рішення можуть бути винесені на підставі висновку. Психолог зобов'язаний особисто запобігати некоректному й неетичному використанню результатів досліджень і повинен виконувати цей обов'язок незалежно від посадової субординації.

4. Конфіденційність

4.1. Психолог зобов'язаний дотримуватися конфіденційності в усьому, що стосується взаємин з клієнтом, його особистого життя й життєвих обставин. Виняток становлять випадки, коли виявлені симптоми є небезпечними для клієнта та інших людей, за таких обставин психолог зобов'язаний поінформувати тих, хто може надати клієнтові кваліфіковану допомогу. Конфіденційності можна не дотримуватись, якщо клієнт просить або погоджується, аби в його інтересах інформацію було передано іншій особі.

4.2. Психолог не збирає додаткових відомостей про обстежуваного без його згоди й задовольняється лише тією інформацією, яка потрібна для виконання професійного завдання. Запис на магнітну стрічку й відеоплівку, фотографування та занесення інформації про клієнта до комп'ютерних банків даних здійснюються лише за згодою учасників.

4.3. Психолог зобов'язаний зберігати професійну таємницю, не поширювати відомостей, отриманих у процесі діагностичної та корекційної роботи, додержуватись анонімності імені клієнта (наприклад, під час навчання, у публікаціях). Для демонстрації й прослуховування будь-яких матеріалів потрібний письмовий дозвіл людини, за чією згодою вони були записані; на вимогу клієнта матеріали негайно знищуються.

4.4. Документація роботи психологів повинна вміщувати лише професійно необхідні матеріали. Доступ сторонніх осіб до матеріалів, пов'язаних з конфіденційним змістом діяльності психологів, неприпустимий. У разі, коли психологи звертаються по допомогу до інших фахівців, останніх спеціально ознайомлюють з умовами й термінами зберігання таких матеріалів, а також з обмеженням у використанні інформації про клієнта, й попереджають про ступінь відповідальності за невиконання правила конфіденційності.

4.5. Якщо психолог не в змозі надалі виконувати свої функції, він з'ясовує, чи потрібно зберігати матеріали, а також інформацію, внесену в комп'ютер. У разі потреби психолог повинен передати виконання покладених на нього функцій іншому фахівцеві.

4.6. Психолог інформує клієнтів про правила конфіденційності. Смерть або зникнення обстежуваного не звільняє психолога від необхідності зберігати професійну таємницю.

4.7. Психолог не передає методичних матеріалів особам, які не вповноважені здійснювати психологічну діяльність; не розкриває сутності та призначення конкретної методики (за винятком доступних роз'яснень правоохоронним і судовим органам).

5. Етичні правила психологічних досліджень

5.1. Планування психологічних досліджень передбачає дотримання таких умов: визначення об'єкта дослідження; чітке й однозначне формулювання його мети та завдань; встановлення контингенту обстежуваних; прогнозування можливостей використання одержаних результатів (наприклад, оцінювання перспективи професійної успішності, формування спільного колективу, психологічного втручання тощо). Психолог самостійно обирає методи роботи, керуючись при цьому вимогами максимальної ефективності та наукової обґрунтованості.

5.2. Психолог забезпечує цілковиту надійність результатів, відповідає за рішення, які приймають офіційні особи на основі його висновків і рекомендацій, запобігає можливим помилкам у діяльності непрофесіоналів, які допомагають у роботі, але не ознайомлені з вимогами щодо обмежень у використанні інформації про досліджуваних. Психолог несе відповідальність за правильне й доступне роз'яснення непрофесіоналам сутності застосовуваних психологічних методів, а також за можливі антигуманні наслідки.

Щодо психолога використовується принцип, аналогічний принципу презумпції невинності у судочинстві. Вина психолога в порушенні Етичного кодексу повинна бути доведена Комісією з етики Товариства психологів України.

5.3. Психолог зводить до мінімуму ризик ненавмисного негативного впливу на тих, хто бере участь в експерименті. Коли очікується, що дослідження або лікування може викликати у клієнта психогенну реакцію, психолог повинен отримати дозвіл Комісії з етики на проведення роботи з ним. Якщо умови експерименту потребують необізнаності досліджуваних з його суттю й результатами, психолог має пересвідчитися в тому, що це не завдасть шкоди жодному з учасників досліджу. Такі відомості можуть бути розкриті після завершення експериментальної програми.

5.4. Психолог заздалегідь інформує клієнтів про право відмовитися від участі в дослідженні. Коли ж попри це вони дають згоду взяти участь у експерименті, психолог має переконатися в тому, що таке рішення прийняте незалежно від нього або інших осіб (наприклад, батьків, опікунів, піклувальників, які наполягають пройти обстеження).

6. Кваліфікована пропаганда психології

6.1. Психологи інформують науковців, учителів, лікарів, широку громадськість про свою галузь діяльності на основі об'єктивних, точних даних так, щоб не дискредитувати професію психолога й психологію як науково-практичний комплекс.

6.2. Психолог не виступає з публічними заявами з метою реклами або самореклами. Вміщуючи у засобах масової інформації оголошення про надання

психологічних послуг населенню, він повідомляє лише своє ім'я, адресу, номер телефону, професійну кваліфікацію, науковий ступінь, галузь психології, години прийому. У рекламному проспекті не може йтися про суми гонорару, не даються гарантії, не перелічуються здобутки й успішні випадки лікування, консультування. Оголошення мають містити інформацію про мету курсів, а не обіцянки щодо досягнення специфічних результатів. Психолог повинен брати професійну участь у навчальних програмах для населення, однак він має право робити це лише за умови, якщо вони виключають сумнівні методи й неефективні процедури.

6.3. Поради психолога у засобах масової інформації мають подаватися в узагальненій формі, без посилань на конкретні факти й ситуації, щоб не допустити розголошення конфіденційної інформації. Усні виступи, друквані матеріали, аудіовізуальна та інші публікації, в яких з ілюстративною метою наводяться клінічні випадки, повинні виключати ідентифікацію особи, групи чи організації. Методики публікуються лише у формі, яка дає змогу зберігати їх валідність і надійність

7. Професійна кооперація

7.1. Психолог, ведучи професійну дискусію, не повинен дискредитувати колег або представників інших професій, які використовують ті самі або інші наукові методи, він має виявляти повагу до наукових шкіл і напрямів. Психолог цінує професійну компетентність, високу культуру, ерудицію, відповідальне ставлення до справи колег і представників інших професій. Якщо ж психолог виявить ненауковість чи неетичність у професійній діяльності колеги, він повинен сприяти виправленню ситуації. У разі неуспіху цих зусиль психолог може виступити з об'єктивною, аргументованою критикою роботи колеги у психологічному співтоваристві. Коли ж критика на адресу члена Товариства є суб'єктивною, упередженою, останній має право звернутися до Комісії з етики, висновок якої може використати для спростування несправедливих оцінок чи критики.

7.2. Психолог не може застосовувати маніпулятивні методи, щоб здобути прихильність і привернути на свій бік клієнтуру; не повинен намагатися стати монополістом у своїй галузі. Про досягнуті результати в теоретичній і практичній психології він зобов'язаний інформувати психологічну громадськість, ділитися набутиим досвідом.

7.3. Розв'язуючи конкретні завдання обстеження, консультування та лікування людей, психолог вирішує, чи може він використати знання, технічні й адміністративні можливості інших фахівців на благо клієнта та за згодою клієнта вступити в контакт з ними, зокрема особами, які лікують або лікували його раніше. Психолог бере відповідальність за клієнта, лише переконавшись, що той не має клієнтурних відносин з іншими психологами.

7.4. Психолог забезпечує персонал адекватною інформацією про клієнтів, які користуються його послугами, передає у розпорядження колег тільки надійні й валідизовані психологічні методи, технічний інструментарій і відкриття. Усі професійні взаємовідносини будуються на основі Закону про авторські права.

7.5. У вирішенні спірних питань психолог керується положенням цього Етичного кодексу. Арбітром може бути Комісія з етики Товариства психологів України.

7.6. За порушення чинного законодавства, статуту Товариства психологів та Етичного кодексу Комісія з етики може накладати на психолога такі стягнення:

- попередження;
- догану;
- виключення з членів Товариства.

У разі виявлення порушень з боку психологів, які не є членами Товариства, Комісія з етики звертається до інших громадських організацій чи державних установ з метою вжиття до винного необхідних заходів.

7.7. Рішення Комісії з етики може бути скасоване Президією або з'їздом Товариства психологів.

6. БІБЛЮГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Yaremko, R., Vavryniv, O., Tsiupryk, A., Pereylygina, L., & Koval, I. Research of content parameters of the professional self-realization of future fire safety specialists. *Amazonia Investiga*. 2022. № 11(53). P. 288-297. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.53.05.28>
2. Вавринів О. Організація та проведення психологічних і соціально-психологічних досліджень : практичний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 116 с.
3. Виконання дипломних робіт зі спеціальності 053 Психологія (практична психологія) : метод. реком. / укл. Р. І. Сірко, А. В. Литвин, Р. Я. Яремко ; Львівський державний університет безпеки життєдіяльності. Львів : ЛДУБЖД, 2023. 45 с.
4. Коваль М. С., Коваль І. С. Професійно-психологічний супровід рятувальників в умовах ризику: навчально-методичний посібник з організації та проведення тренінгу. Львів : ЛДУ БЖД, 2022. 252 с.
5. Кодекс цивільного захисту України
6. Козяр М. М., Литвин А. В. Особливості підготовки фахівців цивільного захисту до діяльності в надзвичайних ситуаціях. *Вісник ЛДУБЖД*. 2017. Вип 15. С. 199–208.
7. Марциняк-Дорош О.М., Васильєва О.А., Слободяник В.І., Березяк К.М., Пасько К.М. Психічна травматизація особистості внаслідок військових дій та її вплив на життєдіяльність. *Наукові перспективи* № 5(35) 2023, С.835-845. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-5\(35\)-835-845](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-5(35)-835-845)
8. Наказ від № 459 від 05.06.2023 «Про затвердження Змін до Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських».
9. Наказ МВС від 31.08.2017 №747 «Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних

ситуацій».

10. Олійник П.В., Бейзим І.Х. та ін. Перша медична допомога. – Львів: Сполом, 2004. – 192 с.

11. Сірко Р. І. Професійна підготовка майбутніх психологів оперативнорятувальної служби до діяльності в екстремальних умовах: монографія / Держ. служба України з надзвичайн. ситуацій; Львів. держ. ун-т безпеки життєдіяльності. Львів : ГАЛИЧ-ПРЕС, 2017. 479 с.

12. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія»: наказ МОН від 24.04.2019 р. № 565. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha_osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/04/25/053psikhologiyabakalavr.pdf (дата звернення: 15.07.2023).

13. Яремко Р.Я. Психологічна підготовка фахівців служби цивільного захисту: Вісник Науково-методичного центру навчальних закладів сфери цивільного захисту № 30. — Х.: НУЦЗУ, 2019. – 78-80 с.

Інформаційні ресурси

1. Положення про організацію освітнього процесу у ЛДУ БЖД https://ldubgd.edu.ua/sites/default/files/1_nmz/polozhennya_pro_organizaciyu_osvitnogo_procesu_ldu_bzhd_nova_redakciya_10.2020.pdf

2. Положення про порядок та критерії оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ЛДУ БЖД https://ldubgd.edu.ua/sites/default/files/1_nmz/nakazy/polozh_ldubzhd_poryadok_ocinyuvannya_.pdf.

3. Положення про практичну підготовку здобувачів вищої освіти Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (https://ldubgd.edu.ua/sites/default/files/1_nmz/polozhennya_pro_praktiku_ldubzhd.pdf),

4. Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності (https://ldubgd.edu.ua/sites/default/files/1_nmz/nakazy/polozhennya_pro_akademichnu_dobrochesnist_lvivskiy_derzhavniy_universitet_bezpeki_zhittiediyalnosti_iemlyanenko_s.o.1.pdf)

